

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง ฯ
และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ
๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไร คือ
พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๕ สุตวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ ง ซึ่งเป็น
ตัวสะกดอย่างเดียวนั้นไม่มีสำเนียงในภาษาบาลีซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ
และพยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง ฯ และลงอาคมอะไรในสนธินั้น ฯ
เตสุปสมมติ ในคำว่า “เวรฺ เตสุปสมมติ” เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และนิคคหิตสนธิ ฯ
และลงอาคมในสนธินั้น ฯ ดังนี้ คือ ในสระสนธิ ลง อ และ โอ อากม
ในพยัญชนะสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ
ในนิคคหิตสนธิ ลง นิคคหิต อากม ฯ
เตสุปสมมติ ในคำว่า “เวรฺ เตสุปสมมติ” เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ และที่ฆสระสนธิ
ตัดเป็น เตสฺ – อุปสมมติ
ระหว่าง เตสฺ – อุปสมมติ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบ นิคคหิต ซึ่งอยู่หน้าได้
คือ ลบ นิคคหิต ที่ เตสฺ เป็น เตส เมื่อลบนิคคหิต ข้างหน้าแล้วที่ฆสระหลัง คือ อุ ที่ อุปสมมติ
ต่อเป็น เตสุปสมมติ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้
ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ฯ

ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร คือ เอกวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ส่วนพหุวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ฯ

ข. สุตตปณฺณาส แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นสังขยาชนิดไหน ฯ

ข. สุตตปณฺณาส แปลว่า ๕๗ ฯ เป็นปกติสังขยา ฯ

ค. อรหตฺ มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ

ค. อรหตฺ มีวิธีทำตัวอย่างไร อรหตฺ ศัพท์เดิมเป็น อรหนตฺ ลง นํ จตุตถีวิภัตติ และ นํ ฉฺฉฐีวิภัตติ ฝ่ายพหุวจนะ เอา นตฺ กับ นํ เป็น ตํ สำเร็จรูปเป็น อรหตฺ ฯ

ฌ. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉฺฉฐีวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร ฯ

ฌ. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉฺฉฐีวิภัตติ มีรูปแจกอย่างนี้ คือ

เอกวจนะ

พหุวจนะ

ฉ. อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา อิมาสํ อิมาสานํ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มีพรรษามากกว่า เรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกคฤหัสถ์ ฯ

๔. ในอาขยาด วิภัตติไหน เมื่อลงแล้วต้องที่หะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ
จก แจก ภา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภัตติหหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท มาดู ฯ

๔. ในอาขยาด วิภัตติที่ลงแล้วต้องที่หะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา คือ มิ ม วัตตมานาวิภัตติ และ หิ มิ ม ปัญจมิวิภัตติ มีอุทาหรณ์อย่างนี้ คือ คจฉาหิ คจฉามิ คจฉาม เป็นต้น ฯ
แจก ภา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภัตติหหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปฺริส.

เอก.

พหุ.

ป.

ชานิสฺสติ

ชานิสฺสนติ

ม.

ชานิสฺสสิ

ชานิสฺสถ

อุ.

ชานิสฺสามิ ชานิสฺสํ

ชานิสฺสาม ฯ

๕. กิริยาภิตกฺ มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาดอย่างไร ฯ หาโส, ภิกฺขาจารา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. กิริยาภิตกฺมีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาด คือ ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น ฯ

หาโส ลง ณ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ

ตั้งวิเคราะห์ว่า หสนํ หาโส หรือ หสิตพฺพนฺติ หาโส ฯ

ภิกฺขจาจารา (เวลา) ลง ณ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

ตั้งวิเคราะห์ว่า ภิกฺขาย จรฺนฺติ เอตฺถาติ ภิกฺขจาจารา (เวลา) ฯ

๖. สมาสนว่าโดยกิจ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ มาตาปิตโร, มโนกมฺมํ จัดเข้าในกิจอย่างไรหน ฯ

พหุภณฺทิกโก (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. สมาสนว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ทํานลวิกัตติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาโส ๑

สมาสที่ทํานยังมีได้ลวิกัตติ เรียกว่า อลุตตสมาโส ๑ ฯ

มาตาปิตโร จัดเข้าใน อลุตตสมาโส

มโนกมฺมํ จัดเข้าใน ลุตตสมาโส ฯ

พหุภณฺทิกโก (ภิกฺขุ) เป็นฉฺฐีตฺถยาธิกรณพหุพพิหิสมาส

ตั้งวิเคราะห์ว่า พหุ ภณฺทิกํ ยสฺส โส พหุภณฺทิกโก (ภิกฺขุ) ฯ

๗. อพยยตฺถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร ฯ

ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตีไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ในอพยยตฺถิตี มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ธา, ถํ ฯ นิยมลงกับศัพท์ดังนี้ คือ

ธา ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลังสัพพนามทั่วไป อย่างนี้

ยธา ประการใด, ตธา ประการนั้น, สพฺพธา ประการทั้งปวง เป็นต้น

ถํ ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลัง กิ ศัพท์ และ อิม ศัพท์ อย่างนี้

กถํ ประการไร, อย่างไร, อิตถํ ประการนี้, อย่างนี้ ฯ

ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ลง **อีย** ปัจจัย ในชาตาทิตฺถิตี

ตั้งวิเคราะห์ว่า ฉพฺพคฺเค ภาว ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ)

หรือ ฉพฺพคฺคา เตสมตฺถิตี ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ)

หรือ ฉพฺพคฺเคสุ ปฏฺวิพฺพธา ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง